

1-15

0

47(4)

Received
8/38Customs

M.G. Ledwaba

(547)

(Bacial)
IK34/11 No 17
index

5 1/2 8/3.

Sexaxeso: Polokō ya Mohu...

Kxalē ba-xeso xe motho a
hwile xo be xo hlompys xa-xolo.

Le mokxalabyē a tloxile ka
motseng xoba motho o fe le o fe,
Xo be xo tsebisa metswallē ka
moka. Le ba tsejiswa xo thwe:
"Balwetis ba xotse" Mme ka xo
x'yalō xo solēlwa xore o' tloxile.

Le ba seno xo kua ba
tloxa le semetseng, ke xore
ba tsebile ~~xo~~ motho o'
hwile. Basadi ba' ba
sepela ba ikhupeditse
dihlōxō; ba dirile dikopodi.

Xa xo lliwe xo sepelwa
fēla ka setu. Tomme xe ba
fihlile ba iswa ka ntlong
ya mohu xo y'o mo hlōbōxa

Fēla xe ba batamēla motse
ba thōma sellō se se boifisaxo
xuri. E le jonna joo! Mma-wee'e'
banna le bona e le "Baba-bee"

Xo bolélwa xo llua bangwê
bile ba rēta ka bohloko bya sellō.

Xe ba bo moku ba fihlile
ba feletšō xo nyakwa ntlo
(le bitla), xomme xware bošexo
ba nthia moku ka moraxo ka
xo phula lejaō le lexora, mme
sa mo tšōnlisa xo fihla lebitleng

Xe ba fihlile o a lōkélwa
mme xo bitšwa basadi xore ba
tlē ba mo thielē ka mabu.

Xe xo fedile basadi xo dirwa
mothaladi mme ba xowa sellō
se se šišaxo ruri; kamoraxo
xo bōkōtēla banna ba lebile
xaē. O tla ba wa humanana ka
motseng xo sofisa xo feta
tekanjō. Bana bona ba botšwa
xe motho a tšerwe ke phiri.

Xosasa xa xo isa mohlōlōxadi
o a alafsa xomme a bē a bouélwē,
xwa feta tsatšē leo batho ka moka
ba bouélwa le bana.

Ka 'tsatsi' la boraro ba a
hlapêlêla. Ka xo hlapêlêlwa batho
ka moka ba tsêna ka ntlong.

Le ba se no xo fetisa ba a
tsiwa ba sepela ka samoraxo
ba xowa sellôsa xo thôsa ruri.

Byale xo bolawa fxomo ya xo
hlôbôsa metswafê. Mme xwa
xobya nama e ntši ka pitsa e
hxolo, mme ba boša ba sôbêxêla
nama yeo. Ka moraxo xo abya
dithoto tša mohu tše metswafê
e swanetšê xo mo hlôlôxa ka tšona.

Le xo fedile xo dulwa lebakana
me xwa bitšwa dingaka xoba
ngaka xo alafa xapê ba hlôlôxadi
ba bē' bā' ba boulēlē xomme
ba thōma xo hlobola. Ba nthša
dipheta le masêka, x diphešane
le šošaba mme ba šale ba re
'thšêe' a ba re šiša ruri.

Lehu xa le na hxosi, le xôroxa
re lebetšê."

K34/11

NB. All my manuscripts will be and are marked M.E. Ledwaba. And the underwritten is my full address and names.

Matthew Eucherius Ledwaba

S Theresa's School

Doomfontein
P.B. Lunsklip

Via P.P. Rust

Customs

K34/11

M.E. Ledwaba

S. Theresa School

Doornfontein

P/3 Lunsklip

Via R.P. Rust

Sexaxeso: II

Lenyalô la baxeso:

Ha sexaxeso mehleng yela ya
khalê xe motho a na le masôxana
le xe a se na le ôna o' be a nyala
ngwetšê e tlô bopa lopa la xamokêti

Le motho a tserwe ke' lopa
o' humana le yena a iketlile a su
tšwenyexe ka selô, xobane ba
xa xaxwe ba mo divêla ka moka
tšeo ba ka di kxônaxo byale ka
bao ba naxo le banna ba bôna.

Le xo y'o nyalwa xonthšwa
nasôxana xo isa dikxomo boxweng
co ya xo nyala mm'abôna. Le ba
ba phula ka motse ba boxweng
ka xe mma-ditšela a setšê a
ba boditšê ba'a tšwa xo hlaka
retšâ dikxomo e le mekxoi e le
"iuu iuu". Mme basadi ba tšea
lithupa xo thibêla dikxomo. Mme
nasôxana a le a swere dithupa
le ôna a bêthâ basadi bao,
omme xôna mo o tla ka tša
bôna basadi ba xaketšê ruri.

Le masōxana a fentšie di tsēna
ka kxorong, mme xo balwa di
kxomo-naka le dinku le dipudi
ka mebala ya tsōna ka moka.

Le di lekan bakxōnyane ba a
rērwa mme ba fiwa mosadi wa
bōna. Le di tšwēle ka thswanēlo
bakxōnyana ba a hlaba, ke
xore di tšile le "mphaka" wa tšōna.

Mphaka ke engwē yō e sa balwexo
xo-tee le tša lenyalō. Le dikxomo di
tšwēle byale xo swanetšie xo tšwa
tšie dingwē tšeo di yaxo le yēna
moxōnyana ka rnošī le motho wa
xaxwe, byale xe thwē: "Moxōnyana
o' yo tšeba kxōrō! Mohlomong motho
o' be a nyala motho yeo a se šoxo a
mmone le ka lešhō. Byale xe a fihla
o' bonthšwa mosadi yeo wa xaxwe.

ka moraxo xa sebaka xe
dikxomo di tšwēle byale xo lokišwa
mohete wa xo xoroša. Mma-ditšela
o' a kakata a kxopēla mosadi

ka ntlong. O ikhupeditse sefahloxo
xa a bonwe ke' motho mdaahlō.

Byale ka moraxo xa matsiatū
ac bona beng ba a beilexo ba
laya ngwetš xwa ts'wa 'lesäpëlō'
le serotwana sa yōna. Ka moraxo
xa seo ngwetš e swanetše xo nthiwa
ke' ba xa koho'a yōna ka ntlong, ka
xo mo nthsetš xomo. Kapê xe e
tšwetš ntlē ba boxadi banthša
sekētē xore a jētē seferong. Byale ke'
mphēla ba a sepela ba tla tama
ba dirana "la nankemisane" xo
fihla boxadi le xōna mo xo
dirwa mokete o' moxolo kudu.

Xe xo fedile dikxadi ka moka di
a tla le tšōna xo tla xo thea
leina la bona; eupyā le xaxabō
o' tloxa theilwe leina "Mmāxwe

Matine" xoba a mangwē, xa
ntšē xo thelélwa ba bangwē
ba ba xolo. Xantšū ngwana wa pele
o' teeā thea papa xwe, wa bobedi moxolaxwe

mme babo monyana ba nyaka
kromo ya xo kopela. Le e tšwêle,
babo monyana ba itokisetša xo
thakxa kxorōxō ya ngwana' a bōna.

Mabêlê a thšêlwa mehlaba
metswatō ka moka e a fothokxa xa
xo botse, ke mekxošing, mme
mabyalwa a ritwa. Byale xa a
se no xo hlōtlwa xo nthšwa dipitš
tša xo y'o bitša bakxōnyana.

Le ba tšwêla ba hlakanetšwa
ka mekxoš'i kē, "kete, kete", mme
banna kxorong ba lahlêlwa
motšêxa, ba nwa. Byale xe ba feditš, baxōnyana ba latêla basadi bale
ba xo tliša byalwa ba yb tšea
ngwetš'i. Ngwetš'i yōna e a thšaba e
thšaba bakxōnyana. Xa ntš'i e
thšabêla xa kokš'a yōna, mme xa
e fehlile mo le xōna e dirêlwa
mohete o' moxolo kudu ba mo
hlabêla dikromo. Ka moraxo '1
vošetšwa xaê mme o'tšêthšwa

9

47

K34/11

ba mo humane, mong wa motse o
tšwa o'ya mosatē xo kxopêla "Mo
Xe a neilwe moja ke' ba mosatē o
boêla xaê o'ya xo nyaka ngaka y
e swanetšexo xo ba swarêla bana

Le ngaka e nyakilwe byale
"bodika" bo a tšwa. ka tsatši la
mathômô bo y'o rêma, mme xa
se no xo boêla thapama mašoboro
a le a a kxoboketšwa kxorong r
a inamišwa, ba tloxa ka moka le
ngaka le mokxalabyê yeo a bitiwas
ka xore: "Matlala" xo iwa molotony
ke mphêla bodika bo hlaxile.

Byale xê, xo tsene lebaka le
'thata hudu mo basading, "xa ba
sa rôbala borôhó, xa ba ja di'zêng
teng". Baditi (batapedi) le bôna ba
ba butšiwitšê tsela ya xo ya xaê
xo sasa le thapama. Le ba tšwêla
basadi ba itwalitšêla ka dintlony
ba beile moropo ntlê lapeng xom
baditi le bôna ba xowa ka lentšuu

le le xolo xa-xolo. Ko phelwa byalo
lebaka le ka saxo 'kxwedi tse tharo.

Felō ka mo bodika bo lexo ka
xōna xa xo sa sepelēla motho wa
leioboro xoba mosadi. Leioboro lōna
xe le ka lahlēxa la bōna bodikana le a
swarwa la wtsiwa le lōna; xa e le
mosadi yēna o tla ka a ikōbēla ka
dithupa le mahlapa a banna. Kxalē
xōna o be a tšewa a yō dula molotong,
mohla xo aloxa a bolawe a fosetsiwe
ka mollong. Byale xa xo dutšē xo
wēlwa bodika bo tsona diphōōfōlō
bo seba ka tšōna. Batapi bōna O
humana ba re xwadi dithupa. O'
mongwē le o mongwē o' na le moditi
wa xaxwe yeo a mo tapēlaxo.

Ka moraxo xa sebaka O tla kua
xo bolēlwa xo re: Bo a satola (bodika).

Ke xore ba tloxa ba aloxa. Mme
mohla ba aloxa, xaē xo sitšwe
matsoku le ditsiba tse di botse kudu
di a šoxwa. Matlala yēna e sa le a

tloxa le bodika o'sa le kewe. Kcu
 lona letiatü leo ba tla tsoxa ba
 aloxa, xo lala xo letilwe "sefojana"
 xosasa ba a tlöla ba thewa maina
 ba xoba morobö o'moxolo "Woi woi woi
 mpo hoho" ba hlomile dihlöxö fase ba
 athile dipatla ba ya xai, pele e le
 mekxosi moraxo meloto e a swa.
 Xa ba sepela xa xo lebelilwe moraxo
 Wa lebelilwa moraxo o boela moraxo
 Wa wela hxabong ya molö wa
 hwela xona. Bao bana ba bona
 ba setiexo molotong (ba hwile), xo isa
 hrapana yela ya makhura le setiba
 mni'axwe ke xona a tsebaxo xore
 ngwan'axwe o hwile, xobane t'axwe
 le xe a tsebile hrali, a ka se bolile
 selo. Bao ba xoxile xo ke mokete o'
 morolo, xo hla bya dikxomo dithobo
 ke dithobo (Ma byalwa), xobane
 masoboro a le xa sa le masoboro,
 byale ke bana ba vèramelato
 mantiu a bona a a theletüwa.

Sexaxeso IV Customs:

S(47)

K34/11

12

Dingaka tša sexaxeso:

Dingaka di hola kudu mo xo batho-
baso ba xesa. Le motho a rata xo
ithuta bongaka o nea ngaka e e
tsebaxo kroma ka moraxo o' sepela
le yona xo ithuta xove a tle a tsebē
dika ka moka tša dingaka. Byali
xe a ithutile ruri le yena o' a Leswa
xo alafa batho le xo thšela ditaola.

Fela tše dingwē xa di laole ka
ditaola eupyā. le tšona di lebilēla
molwetšī fela ka mahlō goba xo
dupa seaparō sa motšī molwetšī,
Xomme le yena a fela a veta ka mo
a tsebaxo ka xona, ka moraxo a
siupe mo mokxwa o' lexo xona.

Le a se no xo kxona tšeo ka
moka o tla tsebēxa xohle xove ke
ngaka ya mma kxonthe. Dikxomo
di tšwela di xapya di tšišwa xa
xaxwe xo loba dihlaho le di
hlare tša xo bea metse. Le xo
axwa motse o mofsa felō xo setšī
xo xopotšwe yena. O hlompya xa-

13

K34/11

M.E. LedwabaS. Theresa School
Doornfontein
P/B Lunshlip
Via P.P. Rust

47

Xolo mo naxeng xobane ke yêna
yeo xa sethsäba se le 'tsietseng
tša tlala, pula, malwetsi xoba
mahung xo bitšwa xo yêna xo tla
xo ba phekolêla ngwaxa le mahu
ka sexaxeso motse xa oaxwe
fêla xo se dipheko. Xo dirwa lexora.
la xo dukoloxa motse xwa phokêlwa
tikolorô yeo ha moka. Ngaka ye' O tla
ba wa humana e hlakxawa xohle, e
kadieditšie meno le marapo le matla
lwana a diphoophôlo le uxaxabi tša
mehuta-huta. Sethsithšü se le xo
hangwa xa se sa hangwa, ke
mantlôbô-tiôbô. Xape' ka sexaxeso
ngaka ke' yôna yeo e bolêlwaxo
xore e kxôna xo upa dije tša
mabêlê mašemong, ka fao xo
tšwa dumphô xo ngaka xo dirêla
batho khutsô.

Ngaka ke kxosi lentšu la
yôna xa le nyatšwe.

Customs

M.E. Ledwaba

S(47)

Sexaxešo VS. Theresa School
Doornfontein

14

Mphoka

K34/11

P/B Lunsklip
via RRRust

Ka thwaëlō' ba xeso xe ngwaxa o' thwasa naxa e swanetie xo phokwa. Pele xa xe natiëma a tšwa kxosi e bitša pitšo e kxolo ya setšhāba ka moka, xo tl'ō phoka naxa le xo dira dipheko tša ngwaxa o' mofsa.

Ka 'tsatsi' leo mangaka ya kxobokana ruri. Xe xo iwa mphokeng dintuna ka dintuna di kxobokana le batho ba thōna.

Xomme xa ba kxobokane, ba tšea dikhabani tša bōna kamoka dilēpē le marumō le dikōtsē tša bōna. Xe ba fihla kxorong ba itaka ka melōva mesidi le dikxohlō tše di thšweu ba hlobolēla ba šala ka ditsibafēla.

Ba thōna xo xalaxala mokxosi wa mohl'a marumō, xwa thōna moxobō wa marumō, motho a tšwe a phepela a šupa kowa le kowa ka lerumō xoba selēpē. O tla humana

ba siisa vuri e le madira ka nnete.
 Byale xe xo iwa mosatê ba xoba
 mexobo yeo ya mohl'a marumo. Xe
 ba fihla ba ema ka xo hlattamana
 xa bona. Xe ba feletse xo tla ema
 kxosi le yona ya phepela mekxosi
 xwa rei uwo-uwo ka moraxo
 mang le mang a tswa a uma kowa
 le kowa ka lerumo. Bas ba ^{kipexo} kiler.
 ba bolaya motho bona xa ba ume,
 ba hlaba fase. Xe a bolaiile motho
 o tee o hlaba xa tee, xe a bolaiile
 ba bantši o hlaba ~~ba~~ xa ntši
 ka moraxo kxosi e tšisa pholo
~~o~~ kxolo maroxana a bolaya fela ka
 matwiti, xomme ya vathelwa xwa
 re dinama tse dingwe dingaka tša
 di nthša xo ~~o~~ tšisa ka mphokeng
 xo ya xo phoka ka tšona. Tse di
 setse xo di apewa ka pitšiša e kxolo
 kxoro ya dikxakxatha. Monalo
 ba xesong xa se le bone mokete o
 mokolo o bya ka wa xo phoka" 47